

SIRBİSTAN KOSOVA'DA ATEŞLE OYNUYOR

Osman Atalay

Referans için: Atalay, Osman. "Sırbistan Kosova'da Ateşle Oynuyor". İNSAMER Analiz. 11.11.2022. Analiz

Geçtiğimiz hafta Kosova Devleti'nin aldığı karara uyarak Kosova plakası kullanmaya başlayan Sırp vatandaşların araçları kimliği belirsiz kişiler tarafından yakıldı. Bu olaydan sonra gözler Sırbistan Belgrad yönetimine ve provokatif eylemcilere çevrildi. Olayın hemen ardından Kosovalı Sırpların en büyük siyasi partisi olan Sırp Listesi, Kosova'daki tüm devlet kurumlardan ayrılma kararı aldıklarını duyurdu. Kosova hükümeti Topluluklar ve Geri Dönüş Bakanı olan Sırp Listesi başkanı Goran Rakiq de görevinden istifa etti.

Kosovalı Sırpların siyasi ve kurumsal temsilcileri, Priştine araç plakalarının yeniden tesciline ilişkin karar geri alınıp Sırp Belediyeler Birliği kurulana kadar Kosova'nın

tüm kurumlarından ayrılma kararı aldıklarını açıkladılar.

Bu gelişmeler Belgrad yönetiminin Moskova'nın etki ve baskısı ile Ukrayna cephesinin seyrine göre Balkanlarda siyasi krizi körükleyici bir potansiyele sahip olduğunu bir kez daha göstermiş oldu. Ayrılcı Sırp şovenizmini tolere eden Batı dünyası ise, Arnavut ve Boşnakların ulusal reflekslerini "yaptırım" tehdidiyle içinden çıkılması zor bir sürece yöneltti.

Yaşanan bu son olaylar Balkan devletlerinin sığınmak zorunda kaldıkları Avrupa Birliği (AB) şemsiyesinin su almaya başladığını açıkça gösteriyor. Öyle ki önümüzdeki süreçte ABD ve İngiltere'nin bölgede yeni bir

düzen kurma girişiminde bulunabileceklerini öngören değerlendirmeler dahi yapıyor.

The Guardian'da yayınlanan bir makalede Sırbistan'daki Batı karşıtı duyguların Putin'e verilen destekten kaynaklandığı belirtiliyor. Makaleye göre Sırp toplumunda önemli sayıda Rus sever var. Nüfusun yaklaşık %31'ini oluşturan fanatik bir kesim dışında genel olarak Sırların %50'sinin Rus çıkarlarına bağlı olduğu belirtiliyor.

Sırbistan Cumhurbaşkanı Vucic uzun zamandır AB'ye girme çabaları çerçevesinde bölgesel politikalarla ilgili pozitif bir yaklaşım sergiliyor ve yürüttüğü açık Balkan politikaları ile bölgesel (Türkiye, Arnavutluk, Kuzey Makedonya) istikrar adına yapılan çalışmalara katılım sağlıyordu. Bu bağlamda geçtiğimiz haftalarda Berlin'de, Batı Balkan ülkelerine yönelik düzenlenen zirve çerçevesinde bir araya gelen altı ülke başbakanı arasında dolaşım serbestisi, kimlik kartı ile seyahat, yüksek öğretim kurumlarının denkliği ve doktor, diş hekimi ve mimarların mesleki niteliklerinin tanınmasına ilişkin üç anlaşma imzalandı.

Ne var ki bir yandan bölgesel barışın tesisi için gösterilen çabalar ve yapılan anlaşmalar umut verirken diğer yandan son iki aydır Kosova'nın kuzeyinde yaşayan Sırp toplumu üzerinden yürütülen kaos politikası, Belgrad'ın öngörülemez çelişkili yaklaşımının açık bir göstergesi olarak karşımızda duruyor. Nihayetinde Sırbistan 1990'lı yıllardan günümüze Balkanlarda istikrarın bir türlü sağlanamamasının en büyük büyük sorumlusu olarak öne çıkmaya devam ediyor.

Önümüzdeki süreçte NATO ve AB'nin genişleme politikalarına karşın Rusya'nın Doğu Avrupa ve Balkanlardaki Slav politikalarının -Ukrayna örneğinde olduğu gibi- sıcak savaş argümanına evrileceği gelişmeler yaşanabileceğine dair tahminler yapıyor. Ukrayna'da sıkışan Rusya'nın AB ve NATO ile hesaplaşmasını Slav cephesi ve Balkan ülkeleri ayağında siyaset, kilise, ekonomi başta olmak üzere her alanda domine etmeye çalışacağı öngörülüyor. Zira Moskova AB, ABD ve İngiltere'nin Balkanlara olan ilgisinin ve bölgeye verdiği önemin Ukrayna ile kıyaslanamayacak ölçüde olduğunu çok biliyor.

Bu bağlamda Sırbistan'ın Kosova'nın kuzeyinde yaşayan bir grup Sırp'ı sürekli provake etmeye çalıştığı açıkça görülüyor. Uluslararası medya da artık Kosova'da yaşanan siyasi gerginliğin temelinde Moskova'nın doğrudan etkisi olduğunu konuşuyor. Hasılı bu tehlikeli gidişat Sırbistan için 1991-1995 Yugoslavya'nın dağılma sürecine benzer bir sürece evrilme riski taşıyor.

Cambridge Üniversitesi Jeopolitik Merkezi'nden İngiliz diplomat Timothy Less, Sırbistan'dan gelen tehlikenin Kosova'yı Arnavutluk'a yaklaştırdığını söylüyor: "Bir gün Kosova ve Arnavutluk birleşecek. Kosova ile Arnavutluk arasındaki ulusal birlik bir gün gerçeğe dönüşebilir." diyerek ulusal birliğin gerçekleşmesi için iki ülke vatandaşlarının da iradesi olduğunu belirtiyor. Kosova ve Arnavutluk'un uzun vadede birleşeceğini düşünen Less ayrıca, "Ortak bir Arnavut kimliğini paylaşıyorlar ve her iki ülkedeki çoğu insan tek bir Arnavut devleti kurmak

istiyor. Kosova'nın dış dünyayla ticaret için Arnavutluk'a bağımlı oluşu ve Sırbistan'dan Kosova'ya yönelik tehdit de dâhil, bu sürecin bariz itici güçleri var." diyor.

Balkanlarda Bosna ve Kosova savaşları sonrası Karadağ ve Sancak bölgelerinde çözüm bekleyen siyasi sorunlar tüm tarafları rahatsız ediyor. Taşların bir türlü yerine oturmadığı bölgede önümüzdeki süreçte tarafların karşılıklı tavizler ve bedellere zorlanacağı bir iklime girilmesi oldukça muhtemel görünüyor.

Ayrıca Sırbistan Başbakanı Vucic ve Bosnalı Sırpların lideri Dodik'in Bosna ve Kosova'ya ısrarla kaşıma çabası içinde oldukları da görülüyor. Onların yürüttüğü bu politikanın arkasında ise Moskova'nın güçlü elinin olduğu belirtiliyor. Bu süreç Balkanların yeni bir kaosa sürüklenebileceğinin habercisi olarak değerlendiriliyor. Örneğin Bosna-Hersek Cumhurbaşkanlığı üyesi Milorad Dodik, geçtiğimiz günlerde bir kez daha Kosova'daki Sırlara desteğini ifade etti ve Bosna Sırp Cumhuriyeti'nin Kosovalı Sırlara yardım etmek için mümkün olan her şeyi yapmaya hazır olduğunu söyledi. Sırbistan Cumhurbaşkanı Aleksandar Vucic ve Sırp Ortodoks Kilisesi Patriği Porfirije ile görüşen Dodik, bu görüşmeler sonrası yaptığı açıklamada "Kosova'daki halkımızın savunmasında kilise ve devletin birliği olmalıdır ve halkımız orada asla yalnız bırakılmayacaktır." dedi. Bu süreçte Sırbistan Cumhurbaşkanı Vucic'in Moskova ile AB arasındaki tercihinin ne olacağı ise en çok merak edilen konulardan biri olarak öne çıkıyor.

Yaşanan bu provokasyon sürecinde Kosova Başbakanı Albin Kurti'nin Kosova'nın ulusal öncelikleri ve Belgrad hükümetinin politikalarıyla ilgili tutumu ise çok net oldu. Kurti konuyla ilgili yaptığı açıklamada şunları söyledi:

"Araçlakalarıkonusundakikararımızın uygulanmaya başlamasından bu yana tek bir olay kaydedilmedi. Buna rağmen Belgrad, Kosovalı Sırları kurumlarımızı terk etmeye teşvik etti ve korkuttu. Vatandaşlarımdan bu boykota katılmalarını ve kurumlarımızı terk etmemelerini rica ediyorum. Anlaşılan o ki Vucic de Putin'in Ukrayna'da denediğini yapıyor. Zira Rusya Ukrayna'yı işgal ettiğinde Rus kökenli ordu ve devlet görevlilerinin kurumlarını terk etmelerini istemişti. Fakat Vucic'in bu hamlenin sonucunu iyi hesaplaması gerekiyor çünkü önünde Putin gibi bu stratejiyi çok kötü uygulayan bir örnek var. Ben Kosova ile Sırbistan arasında karşılıklılık esasına dayalı iyi ilişkiler geliştirilmesi konusunda kararlıyım. Ancak bu noktada özellikle belirtmek isterim ki, kendiniz için istemediğiniz bir şeyi başkası için de isteyemezsiniz. Bu tür etnik topluluklar Sırbistan'da da var. Örneğin Preşova Vadisi'nde çok sayıda Arnavut var; Voyvodina'da Macarlar, Sancak'ta Boşnaklar var. Şimdi soruyorum, siz bu grupların dâhil olduğu bir belediyeler birliğine sahip olmaya hazır mısınız? Kendi evinizde yapmak istemediğinizi başkasının evinde yapamazsınız!"

Sırbistan Cumhurbaşkanı Aleksandar Vucic, Kosova hükümetinin Sırlara ait araç plakalarını değiştirmekten vazgeçmesini, aksi takdirde Sırların direneceğini söyledi.

İki ülke arasında yaşanan son gerilimle ilgili ABD'nin Kosova Büyükelçisi Jeffrey Hovenier de resmî *Twitter* hesabından bir açıklama yaptı. Mesajında yaşananları "korkakça ve suç teşkil eden eylemler" olarak nitelendiren Hovenier, "ABD yönetimi Kosova yasalarına göre RKS plakası alan veya almak isteyenleri yıldırmaya yönelik her türlü girişimi, kişilerin mülklerinin yakılmasını veya tahrip edilmesini kınıyor." dedi.

Sırbistan'ın Kosova'da gerilimi tırmandırıcı tutumuna NATO da sessiz kalmadı. NATO önderliğinde çok uluslu bir barış gücü olarak görev yapan Kosova KFOR'dan son gelişmeler üzerine yapılan açıklamada, Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi'nin 1999'da aldığı 1244 sayılı Kararı'na dayanan misyonun görevinin sahadaki durum yakından izlenerek yerine getirildiği ve bölgenin istikrar ve güvenliğini tehdit eden her olaya müdahaleye hazır bulunduğu vurgulanarak "Esas olan gerilim veya gereksiz şiddete yol açabilecek tek taraflı eylem ve girişimlerden kaçınmaktır." denildi.

Nitekim Rusya'nın Sırbistan üzerinden Kosova, Bosna ve Karadağ'daki siyasi tansiyonu yönetme potansiyeli düşünüldüğünde Sırbistan'ın bu üç ülkede

yürüttüğü politikaların sürpriz bir çatışmanın fitilini ateşleyebileceği ihtimalinin de göz ardı edilmemesi gerekiyor.

Bu arada üç ay önce Karadağ'da Sırp Ortodoks Kilisesi Patriği Porfiriye ile ülkedeki Sırp Kilisesi'ne "resmî statü" kazandırmak adına imzaladığı "Temel Anlaşma" sebebiyle tartışmalara neden olan Arnavut asıllı Abazovic liderliğindeki hükümet, Karadağ Meclisi'nde yapılan oylama sonucu düştü. Akabinde ülkedeki Sırp yanlısı partiler, Cumhurbaşkanı Djukanovic'e yeni hükümeti kurmak için Miodrag Lekic'in ismini iletti; ancak Djukanovic, gerekli şartları yerine getirmediği gerekçesiyle hükümeti kurma görevini Lekic'e vermedi ve 2023'te erken

genel seçime gidilmesini istedi. Sonuç olarak bugün Karadağ'da hâlâ yeni bir hükümet kurulabilmiş değil.

Öteyandan bir ay önce yapılan yerel seçimlerde en fazla sayıda belediye başkanlığını Sırp

Kosova'da yaşananlar Balkanların etnik siyasi sorunlarının hâlâ çözülemediğini açıkça gösteriyor. Ancak bugün için cevaplanması gereken en önemli soru: Sırbistan Kosova'da bilerek mi ateşle oynuyor, yoksa Rusya'nın Balkanlarda yeni bir ateşe mi ihtiyacı var?

adayların kazanması, ülkedeki dengeleri Belgrad'ın lehine çevirmiş oldu. Ancak nihayetinde unutulmamalı ki, Sırbistan'ın Kosova'ya müdahale etmesi demek, karşısına BM ve NATO'yu alması demektir.

Bu noktada ayrıca Arnavut asıllı Avrupa siyaseti analisti Sinan Baykent'in konuyla ilgili şu değerlendirmelerini aktarmak faydalı olacaktır:

“Arnavut ulusu birleşmek için kararlılık ve cesaret gösterecek mi? İş burada düğümleniyor. ‘Ulusal birlik’ fikri uluslararası alanda hep korkutuldu ve otomatik tarzda sansürlendi. Öyle ki, bu tez uluslararası kamusal alanda yıllar içinde bir tabu hâline geldi. Belki bu hususa ilişkin reel politik uygulanmaya başlansa sanki daha iyi olabilir. (...) Batı Balkanlarda etnik planda homojen devletlere doğru gidişat var ve aslında sanki Batı da buna razı.”

Bu ifadeden Batı'nın küçük Yugoslavyalar yerine etnik temelde bütünleşmiş devletler istediği anlaşılıyor; etnik olarak büyük

Arnavutluk, büyük Sırbistan, büyük Bulgaristan, büyük Hırvatistan gibi. Böyle bir durumda Bulgaristan Kuzey Makedonya'nın yarısını yutar, Karadağ Sırbistan ve Arnavutluk arasında paylaşılır, Bosna etnik temelde üçe bölünür. Zira artık AB, ABD ve İngiltere'nin bölgedeki karmaşıklığın bu şekilde sürmesini istemediği açıkça görülüyor. Ancak bu en kötü senaryonun gerçekleşmesi bölgede kaçınılmaz olarak yeni bir savaşın başlaması demek olur. Bu noktada ayrıca ABD'nin Batı Balkanlara bunca silah taşımalarının ve askerî yoğunluk çabalarının sebebi de anlaşılıyor.

Hasılı gerek son günlerde Kosova'da yaşananlar gerekse Bosna-Hersek ve Karadağ yerel seçimlerinin sonuçlarına bakıldığında Balkanların etnik siyasi sorunlarının hâlâ çözülemediği açıkça görülebilir. Ancak bugün için cevaplanması gereken en önemli soru şu: Sırbistan Kosova'da bilerek mi ateşle oynuyor, yoksa Rusya'nın Balkanlarda yeni bir ateşe mi ihtiyacı var?

Not: Kosova'nın Sırpça konuşan vatandaşları, Sırp rejimine bağlı Sırp Listesi'nin istikrarı bozma girişimlerine karşı çıktıklarını açıkladı.